This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

WID-LC
PG
5038
.F8
V7
x
1902

VE RI TAS

HARVARD
COLLEGE
LIBRARY

JAROSLAV VRCHLICKY:

VOTIVNÍ DESKY.

VEŠKERÁ PRÁVA VYHRAZENA.

VOTIVNÍ DESKY.

POSLEDNÍ ZLOMKY EPOPEJE.

BÁSNĚ

JAROSLAVA VRCHLICKÉHO.

(1899—1902.)

V PRAZE.
NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE.
TISKEM Dra ED. GRÉGRA.
1902.

WID-LC
PG
5038
.F8
V7
1968

HARVARD UNIVERSITY
LIBRARY
MAR 16 1987

JAK METOP DESKY MEZI HLAVNÍ SLOUPY.

Bozi a lidé.

I.

SMRT KAINOVA.

(Nesmrtelné památce Ch. M. Leconta de Lisle.)

SMRT KAINOVA.

Sto prošlo dlouhých let od oné chvíle kletby,
co svoje znamení položil Jahvé mstící
na čelo Kainovo, zlé věno jeho setby,
jež v očích hořelo, se tmělo v mračné líci.

Od tváře Jahvého Kain prchal v zoufalosti,
bil čelem o skály, však tyto pod údery
jen měkly, couvaly, že z žuly jeho kosti
on mysliti si moh' na každý útok sterý.

Do moře skočil již, to vyvrhlo jej v syku
svých rozhněvaných vln, jež jako orkán štěkly,
jak divé zvěře shluk ve vytí, hněvném ryku:
»Ty zprznil bysi nás!« stem jazyků mu řekly.

Do sopky kouřící se vrhl střemhlav dolů,
ta vyplila jej zpět jak pemzu, jak škvár k nebi,
a když se země tknul v svém nekonečném bolu,
zřel propast nesmírnou, jež zevšad naň se šklebí.

Byl živ a dýchal zas a musil dál se hnáti,
i nahléd, se živly že marné jsou tu boje,
když schladit žízeň chtěl, zas musil nazírati
v to čela znamení z dna každičkého zdroje.

I zašel v pralesy, jež v mrtvý obzor nebe
své mocné vršily koruny rozložité,
děl: »Tady lehnu si, ať zimy mráz mne zebe,
ať léta bouřemi je tělo blesky zryté!

Ať vítr pospíchá přes kosmaté mé pléce,
jež rovny balvanu se budou z dálky tmíti,
snad přijde spása má a vykoupení přece,
vždyť v konec věků až se nemůž' Jahvé mstíti!

Jen lidí nevidět! Ni syny svojich synů,
jimž přinesl jsem Smrt za celé žití věno;
jen zmizet z paměti všech lidských zvěstí, činů
a moci vyrvat všem to poslední — své jméno!

Neb z vnuků synů mých mne nikdo nesmí
zabít,
on kletbou sedmerou by stížen byl tou vraždou,
ví Jahvé, kolikrát jsem je chtěl v půtku svábit,
však znali kletbu mou a zhrdli zbraní každou.

Mé všecky urážky nechali líbit sobě,
já zval je padouchy, já znectil jejich ženy,

nic platno, k boji jsem jich nerozhřál ni k zlobě
a tvrdší, chladnější v svých srdcích nad kameny

Mne bouřit nechali v mém málomocném vzteku,
spíš každý sklonil kyj, když v ránu jsem
mu skočil!
Tak umíš Jahvé ty se mstíti na člověku! —
Z nich každý prchal v chýš, když z dálky
stín můj zočil

A nyní prchám já. Zde lehnu, nepovstanu!« . . .
Děl, na mech s řvaním pad a nehty písek zrýval,
zřel tupě na západ, zřel tupě v zory bránu
a nechal sršet blesk a kypět bouří příval.

Jak dlouho ležel zde, to nikdo nevypoví,
hlad s žízní bez moci od jeho prchly boku
a minul celý rok a nastal zas rok nový
a zatracení plam žeh stejně v jeho oku.

I ležel ve vzdoru a nehnul ani brvou,
hrom nechal bíti kol, své nahé obří údy
od vichřic bičovat, sám sobě zdál se mrvou,
z kad musí klíčit mech — a klíčil krví rudý.

Byl skoro hmota již, jak z balvanů těch jeden
při pádu Satana jenž sletěl z bezdných výší

když proti Michalu hřměl ďáblů odboj v eden,
však duch byl živý v něm, pod mechy
ňadra dýší.

A v tváři rozryté plá znamení to posud
tvé kletby, Jahvé, plá a z očí jeho hárá,
plá sírným stigmatem, nehybné jako Osud
a z hříchu prvního jej vraždy stále kárá.

Sto let a ještě víc tak ležel ve pralese,
terč živlů nehybný, jen vzdorem živ a vztekem
zrak žhavý k obloze jen občas vzepjal v děse:
»Což konce nebude?« křik' za pár let vždy
s jekem.

A stromů průlinou se němý azur díval,
jak ocel kalená byl chladný, neúprosný,
tu stromů kšticemi zřel, jak mu kdosi kýval
a při tom zle se smál; i sklonil v pažit rosný

své čelo naposled řka: »Víc se nechci ptáti,
když tebe, Mstiteli! má muka takto baví,
jsem, nejsem, jedno mi, já mohu vytrvati,
až věků na konec, až msty tvé žár se stráví!«

A zaryl do písku své nehty a své zuby,
víc hlavy nepozved a více nezavzdychnul.
Ó rcete, cedrové, ó povězte, vy duby,
ó viďte, v chvíli té pro věky Kain již ztichnul!

A nad ním plynula dál léta jednotvárná,
ve slávě jarní hvozd plál vesele a skvěl se,
a přešly bouře zlé a žhavá letní parna,
a zimy vánicí zas širý hvozd kol tměl se.

Jak balvan nehybný Kain ležel ve svém
vzdoru,
to bylo poslední, co Mstiteli řek' svému,
zde ležel bez hnutí a skoro srostl v horu,
jen děsné znamení dál s čela plálo jemu.

Tu jednou po letech červánek skály polil,
své krve purpurem šleh' v hustých větví clonu,
a náhle němý hvozd se divě rozhlaholil,
to lovců velký sbor se vracel domů z honu.

A byl to jeho rod, táh směrem k Henochii,
jež odtud dvacet mil v Hevilské čněla pláni,
šli starci schýlení a muži s hrdou šíjí
pod tíží bůvolů a zvěře nezdoláni.

V jich čele Irad kmet šel s berlou zakroucenou,
neb poloslepý byl a hledal cestu vřesem,
syn jeho Maviel již stoletý šel s ženou,
sbor celý za nimi ... V tom strnuli v ráz
děsem,

Při ohni červánků zde zřeli Kaina tělo,
jak balvan nehybný v své cesty státi středu,
tes s lišejníky, mech kde rost, — jen hrdé čelo
se býčí zvedalo a vyšinulo k předu.

A stigma sírné v něm jak mdlá bludička plálo,
i stáli v úžase — v tom Irad blíž krok šinul,
»To praděd Kain!« v tom křik, »Zpět všichni!«
— Již se stalo,
všech zrak tkvěl na balvan, druh něm
se k druhu vinul.

»A posud živý jest! Ó hrůzo! hrůzo! Žije!« —
A všichni klesli v prach a padli na kolena;
tu zvolna zvedl Kain týl olbřímí své šíje,
a dlouho zmlklý ret jak vichr v listí sténá:

»Ó děti! Vnuci mí! Jsem živ, to moje bída!
Ó klňte mi jen dál a prchněte zas rázem!
Ať vesmír Orion hvězd cestou dál si hlídá,
já umřít nemohu, že Smrt jsem snesl na zem.

Já umřít nemohu, že vy musíte mříti!
Ó proklejte mne zas v svém vzteku
a v své zlobě!
Zřím, Jahvé strašlivý se nedá usmířiti!« —
A klesl opět v mech. Však sborem v této době

Slyš, z úst klečících všech tu znělo slavným chorem:
»O děde neblahý, jejž s pýchou svojím zveme,
to když ti kazí smrt, buď smířen se svým vzdorem,
my tobě žehnáme a tobě děkujeme!

Viz, co zde klečí nás od dědů k mužům statným,
též známe života tíž hroznou, zoufající,
my rádi řítíme se během víc než chvatným
za Smrtí, již k nám snes tak záhy tvůj kyj mstící!

My bídu poznali, jež na paty se věší
všem dětem Hevinym, my víme, co je žití,
kdo trochu blaha má, již majetkem tím hřeší,
ó nelze, praděde, nám nelze tobě klíti!

Ó zhosť se přízraku, jenž věky týrá tebe
a usni v pokoji, Smrt klid je, Život svízel.«
V tom oko Kainovo se zadívalo v nebe,
a sírný jeho žeh i z čela plápol zmizel.

A hlava olbřímí teď naposledy klesla
v mech temně brunatný, kol ticho jako v hrobě,
pak tichá modlitba se stromů vrchy nesla:
»Spi sladce, děde náš, my děkujeme tobě!

A budou děkovat ti vnuků příštích rody,
žes přinesl jim Smrt jak velký asyl bolů,
jak jistou oasu skrz písku volné brody,
jak přístav poslední a věž; od pólu k pólu

Dík jejich spojí se na chorál velkolepý!
Spi klidně v pralese, kams ulehl v svém
vzdoru,
kdo Smrti leká se, jest jako krtek slepý,
kdo poznal žití trud, v ní pozdraví
svou Zoru!«

☆

II.

BEZVĚTŘÍ.

BEZVĚTŘÍ.

Bouř přehnala se, jedna z nejdivějších,
již vůbec zažili na pusté sláni
a zkušení již byli mezi nimi,
již znali proměnlivé rozmary
vodního božství, které když jen dřímá,
loď smrtelníků strpí na vlnách,
však vzbuzeno, ji rádo stápí v hloub
jak ořechovou prázdnou skořepinu.

Však skořep nebyla, s čím vyjeli.
To nevídaná posud velká stavba,
již důmyslný Argus zbudoval
z Dodonských dubů vichrům čelících
v posvátném háji, velká jako dům,
jak palác se sloupy, jak zlatý chrám
se hrdě nesla a květ Hellady,
tož Castor, Pollux, Herkul, Telamon,
Melanpus, zlatoústý Orfeus,
Amphiaraos, Tiphys, Theseus
a Ictes s davem jiných bohatýrů
v Colchidu poutí na palubě dleli.

Jak divily se mořské potvory
z dna týčíce své tlamy všetečně!
Jak z tesů korálových, zahrad třtin,
kde tichá škeble spí a storamenný
krab svíjí se a němá sepie,
nad vodu vznášely se! Tritoni
jak rychle duli v škeblí spiraly
na poplach božstvím z mořských paláců!
Jak Proteus se zbudil, potřás kšticí,
v níž statisíce hrálo škebliček
v zelené plísni mechu mořského!
Jak na delfínech sjíždělo se všecko,
ten vidět nový div a zázrak velký,
jejž lidský důmysl si sestavil,
by Nesmrtelné zahanbil. »To jistě
(tak šeptali si tiše mezi sebou)
je dílo zrádce, jenž tam na Kavkazu
svůj odboj pyká! Marné jeho snahy,
moc máme my a rozdujem tu stavbu
a rozchvátáme v světa všecky úhly,
na moři my jsme pány! Aiole,
své větrné psy pusť již ze smečky,
ať rozběhnou se po sinalém moři
a zaštěknou, až sluch v ráz zalehne
té dotěravé láji pozemské!«

A stalo se a nejstrašnější bouř
se rozpoutala, jedna z nejdivějších,
již vůbec zažili na pusté sláni,
a zkušení již byli mezi nimi.

Den trvala a noc. Již všecky blesky
se unavily, všecky větry zkrotly
jen přesilou svých stálých útoků,
vše vlny stekly jako bubliny
a v tříšti prachu z jich rozbitých hor
se vznášel koráb velebný a tich
jak nebem Helios.

V svá doupata
a v skrýše svoje couvla mořská božstva,
»Ty červy nahoře tam jistě chrání
sám Zeus,« šeptala si — nuž ať jedou,
po krátké přestávce a odpočinku
jim plavbu novou bouří osladíme!«

»Ne bouří!« vpadl bohům do rady
kýs triton neúhledný, jemuž zloba
se rýsovala v hustém obočí
nad tvářemi do měchu vzdutými,
té nebojí se, jak již dokázali,
já jiným bych je věnem překvapil!«

»Mluv, jakým?« ptal se starý Proteus.

»Jen tichem vln a větrů bezvětřím!«

»Co bezvětřím? To čirý nerozum,
tož v klidné budou sedět pohodě
a baviti se v sladké nečinnosti . . . .«
sbor bohů odpovídal se smíchem.

»Nu nevím, nevím,« vážně Proteus
zakýval hlavou, »za zkoušku to stojí!«

V ráz všecko ztajilo se až k dnu moře.

Ó kterak první slunce po té bouři
Orfeus zlatou lyrou pozdravil!
Jak plavcům z dlaní zmdlených mozolných
se drala sama vesla ztýraná!
Jak všickni dýchali ten čistý vzduch
a pili zlaté světlo, potopou
se na vše hrnoucí, vše ztápějící,
hřbet peřeje tak jako delfinův,
jenž elegantní moře tanečník
se před nimi mih, aby zmizel zas,
sta perlí vyhazuje chvostem svým!
Vše byla radost, něha, opojení
a závrať úspěchu, ti statní reci
si v náruč padali, se objímali
a s chvatem z podpalubí přivlečeny
již s vínem měchy, číše rozdány
a v třeskotu jich s hlasným Evoe!
loď plula okřídlená slunci vstříc!

A v kruhu seděli a povídali
si staré báje pravěké jak svět
a sotva znamenali, loď že stojí
v tom nekonečném modrém prostoru
pod baldachynem nebes modrých též

a v žehu slunce, které sálalo
jak výheň rozdmýchaná. Veslaři
též hojně přihnuvše si usnuli
jak bohatýrů čackých většina.
Kdo nespal tvrdě, aspoň sladce snil
v dál upíraje blouznivý svůj zrak,
jak nedostupnou jakous vidinu
by stíhal v dálce, kde se světlo třáslo.

A bylo ticho, ticho nesmírné.
Pláň bezbřežná svých nezčeřila vln,
byl vítr ba i vánek pohádkou,
vše spalo, ano tkvělo v slunci žhavém.
Od břehů vzdálených kdes bílý motýl
se vzduchem zatřepotal, jediná
to známka pohybu, do plachet bil
a zmizel krátce kdesi v modru vln,
jež bez hnutí na velké zrcadlo
se změnily z tyrkysu jediného,
kde rýhy nebylo ni trhliny,
jen jedna slitina jak démant čistá.

Když přešla z myslí vínem schvácených
mha zpilosti, druh druhem začal třásti
a ptát se v žase: »Plujem?« — »Nikoli,
my stojíme a bozi vědí sami
jak dlouho již!« V ráz plavcům veleno,
by pořádkem na lávky sedli zas
a vlny vesly tepali — však darmo,

jak těžkopádně dolů sjelo veslo,
jak zdržováno zdola rukou cizí,
tak výš je zvedala dlaň mozolná
a voda pouze jako velké perly
však těžké přes ně těžce splývala
v hlať nehybnou jak stříbro ve azur.

A zatím slunce zvolna zapadalo.

Hvězd myriady vzešly modrým nebem
a očima, jež od věků víc vidí,
v zrak svítily těm čackým bohatýrům,
jak smály by se, jak tu pěkně tkví
loď jako zlatý bod v nesměrné dáli
a ku výsměchu hvězd — Ó sen to nebyl
ni pouhý smyslů přelud! Rekům našim
se zdálo, jakby z hloubi utajené
se ozývaly chechty, smích a škleby;
však při tom nehnula se ani vlna
ni vánek nezadul. Vše mrtvě stálo.

A teplo bylo. Omamnou sem vůní
břeh dýchal vzdálený. — Toť Kolchis! Kolchis!
Tam kvete hyacint a kvete jasmín
a v moři Krokosu se ztápí břehy —
a oni nemohou ni o píď dále
a Hóry nad nimi se zvolna vlekou,
dnes netančí, s očima přivřenýma
jim sypou v oči písek snů a vidin

a jim se zdá, že s hvězd tozlatý písek
jim padá na víčka, jež tíží k smrti.

A opět blednou hvězdy. Z růžných mráčků
se zvedá zora. Za ní neúprosné
se valí slunce zase — a loď stojí
a nepohne se vánek ani vlna.
Žert přešel hrdinům již, z břehů vůně
je zmámily a spánek neposilnil,
jak mouchy klesali kol stožáru,
číš nedopitou v ruce ochablé,
jen matně dívali se kolem sebe
jak tupí v polosnu a viděli
jen moře, moře, moře nepohnuté
a nepohnuté nebe, nebe, nebe
a děsnou tiš — cítili hrůzu prázdna.

V té chvíli jediný měl sílu ze všech,
to božský Orfeus. Vstříc vyšel slunci,
jež v purpuru se klidně pozvedalo
vstříc lodi jejich jako velké božství,
své prsty v struny zabořil a zpíval:

»Bouř dejte, bozi, kteří v mramorových
Olympu síních u pohárů plných
v náš díváte se klid, bouř dejte, bozi!
Neb nejhorší jest z všeho bezvětří.
Bouř dejte, bozi, bouř je žití tepna,
tou k cíli letí se, bouř dejte, bozi!

Já, pěvec váš, znám také bezvětří
a vím, že lze je rovnat pouze k smrti.
To nejhorší, co duši myslící
můž schvátit, bezvětří je úplné.
Ten slunný klid se rovná Erebu,
však nemá ani jeho hrůz a vznětu.
Bouř dejte, bozi! Všichni ptáci srdce
když oněmí, co počít sobě mám?
Ať vichr duje, vlna burácí,
chci aspoň něco, pohyb jest již zvuk
a zvuk je životem. Bouř dejte, bozi!
A jestli zmar má všech tu koncem být,
je lepší v bouři nežli v bezvětří!«
Tak zpíval. V mnohohlasné struny bil
z všech sil a z tepů jeho zdálo se,
že vtéká nový život v mrtvou směs.
A jak se těžká slza, stojíc v oku
jen zvolna s víček krade, těžká loď
se náhle hnula — hlubý oddech všech
jak se srdce by kámen spad všem v ráz
a jeli mírným vánkem kolébáni,
však cítili, že jeli konečně . . .

☆

III.

ARACHNÉ.

ARACHNÉ.

»Já tkala líp a proto podlehla.

Ó nymfy Timolu a Paktolu,
jež přivábeny písní mojí z vln
a srázných tesů v davech zvědavých
jste chodily se dívat v práci mou,
jak pod hbitými prsty roste mi
na stavu vyšívané látky skvost,
vám žaluji svou bolest zoufalou,
vám prvním svěřuji teď osud svůj,
zlý, horší, než jej pojme představa.
Na zlobu bohů trpce naříkám
a trpět musím dál a bez konce.
Jeť smilování bohům hádankou
a odpuštění tajem neznámým.

Já tkala líp a proto podlehla.

Je spravedlnost ještě na zemi?
Můž křivda vítěziti beztrestně?
Je spravedlnost ještě na nebi?

Smí vzdor a umíněnost vyšší moci
nám servati ne vlákno práce jen,
leč spolu také vlákno života?
Vy dcery hvozdů plných ozvěny,
vy dcery slují a vy dcery vln,
jež s účastí jste zřely v práci mou,
můj slyšte kvil, snad soucitu je víc
ve vzdušných ňadrech vašich, s lidmi blíž
vy v styku jste, můj pochopíte bol.

Já tkala líp a proto podlehla.

Idmone z Kolofonu, otče můj,
jak je ti dnes, když vidíš hanbu mou?
Má bědná matko, kterak šťastná jsi,
že pád můj nevidíš! Kde asfodel
na lukách zapomnění rozkvétá,
že bledý, matný stín se procházíš
a nevíš o mně víc! Buď kletý den,
kdy poprv otec zastavil mé hry
a vážně kynul, abych přistoupla
ku stavu jeho, bílé vlny stoh
kdy hbitou rukou jal se čechrati,
kdy purpurem ji zbarvil královským,
stav ukázal mi, vysvětlil mi vše,
za pomocnici vzav mne ku práci,
v níž překonala jsem jej důmyslem
i obrazností! Stokrát proklet buď
ten první, blahý, teplý zdaru cit,
jenž blahostně se rozlil žilami,

zrak zanítil mi v žár, jenž ku novým
ved pracím zas a stále krásnějším!
Což věděla jsem, jak se to vše mstí?
Jak mohla dále blažena jsem žít
jak dítě v lůně smavé přírody,
proč musily se vzbudit v ňadrech mých
cit, snaha, vůle, rovněž tvořiti
jak příroda? Tvor proč chtěl tvůrcem být?
Vše proklínám dnes v bídném otroctví
a v trestu zlém, v němž úpím zakleta.
To veškerá mé snahy odměna,
to namahavé práce dlouhých let
cíl poslední? Teď šedý pavouk tkám
a tkám a tkám své nitě do prázdna
nad prací svou i sebou zoufajíc.

Já tkala líp a proto podlehla.

Jak v snách se vracím v dny své mladosti.
Já zřela luh, jenž plný sedmikrás
a krokosů a hyacintů plál
tkán stříbrem zdrojů padajících s hor,
nad nimiž v daleku se bělel sníh.
Proč nestačilo mi, v něm těkati
a věnce vít? Já zřela žitný lán,
jak rozvlnil se lehkou větrů hrou
stín přeletavý nesa oblaku
na peřejích svých zvolna zrajících
proč nestačilo běžet po mezi
a bezstarostně prsty propouštět

těch klasů šumný hedváb svítící?
Já zřela zemi, zkvětlý boha štít,
plát v růžích dokola a v složení
všech vrstev štěrku achat dumati
výskati rubín, smaragd smáti se
a tiché slzy ronit ametyst,
proč nestačilo, vše to vidět jen
neb vzít a užít k ozdobě a v šperk
na bílou šíj? Já zřela oblohu,
jak stokrát promění se světla hrou
od rána k večeru, báj červánků
střít v nekonečno svoje paláce,
kde barev různých zaplá ohňostroj,
proč nestačilo, kochati se v tom
a zpita krásou pokojně jít spat?
Já zřela v noci nebe plné hvězd,
zas barvy, barvy, tvary nové zas
a měnící se každou vteřinou,
tůň jasu a strž tmy, tříšť opalů
v nichž hrála, které rovněž světy jsou,
což nestačilo, vidět jen a chápat?
Já zřela moře, démant obrovský,
hrát v paprscích a výskat barvami,
ať v žluč svých vln rackovy perutě
si mísí nebo zdrané plachty cár;
proč nestačilo, v člunu skořápce
se houpat na něm děcku vteřiny?
Já zřela hvozdů širých nádheru
a rozčeřených v konec obzorů,
ať v slunce žehu slavně mlčících,
ať kropenatých pestrou jesení

v paianu vichrů, nebylo to dost
vše vidět, cítit? Což to není žít?
Já zřela zvěř, ať ryba to, či pták,
či lítá šelma, jež se o lup rve,
já zřela luznou křídel linii,
již vzduchem jeřábů klín rýsuje
v jih tíhnoucí, lva viděla jsem skok,
šplhání veverky na borovici,
trysk gazely, smyk hada ve trávě
i vlašťovice křivolaký let,
když v mrak se vyhoupne, by v minutě
vln tknula se svých křídel vidlicí.
Proč nestačilo mi, to vidět jen?
Tu vycítiti ve všem gracii
ten lad, tu krásu — a pak divit se
a šťastna být? Já zřela člověka,
byl krásný ve souzvuků údů svých,
pán přírody a děcko zároveň;
já zřela muže v zápasech a hrách,
já zřela dívky, když se koupaly,
jak v zdroji Narciss zřela tělo své,
dost nebylo to, vidět, procítit
a milovat? Co smrtelník chce víc?
Proč k bohům vzpjala se má myšlénka,
proč nestačily moře, zem a vzduch
mým snům? Tak bohů různé výboje
a zápasy a hry a žerty jich
jsem začla nápodobit jehlou svou
a člunkem stavu. Ne vše obejmout,
zřít, poznati, leč také žíti v tom

a stvořené tak znova tvořit dál,
mne zachvátilo touhou olbřímí.

Já tkala líp a proto podlehla.

Dnes pavouk hnusný, jenž se štítí světla,
já světla milovnice, na níti
od stropu visím a zas tkám a tkám
tu věčnou ironii osudu,
k níž odsuzuje vždycky člověka,
co nazval uměním. Dnes jasně zřím,
že nikdy tvůrcem nemůže tvor být
a při tom šťastným zůstat, opicí
můž' býti pouze tváře přírody.
Dnes jasně zřím, co vše jest umění,
pud vratký, šílený, chtít vystihnout
co nelze vystihnout, mam smyslů jen
a překrvené obraznosti let,
jež brzy padá jak raněný pták,
ve skutečnosti močál, krve sled
jen smutný nechávaje za sebou.
Jen domněnka, jen illuse, jen sen,
jen hříčka naše, marná, bezcenná,
ku výsměchu jen oněch rozumných,
již pochopili žít — a dovedou.
Já nedovedla, slabá žena, jen
jsem tvořit chtěla — to můj vesmír jen
a ztajená v něm síla odvěká,
jež v masce bohů nám se zjevuje,
jež rovněž fantom jsou a maska jen.
A proč jsem přece šťastna byla v tom?

Já tkala líp a proto podlehla.

Ó Danaidy, tiché sestry mé,
na březích Avernu, teď znám váš stesk
z té neúspěšné práce plněných
a prázdných věder! Tak já rovněž tkám
a tkám a tkám a nepřestanu tkát
své osudy, bolesti předeno
a nedotkám je nikdy, dnes to vím.
Stkám polygonů svojich umnou síť
a první vrabec mi ji roztrhne
a první křivolakým letem svým
samotář ruin, plachý netopýr.
Div chytnu v síť svou mušku zlacenou,
již pohltí pták první okolo
se mihna ostrým svojím zobákem;
já tkám a tkám a náraz vichřice
má vlákna rve mně na posměch a v škleb
a první koště ruky surové
vše rozmete — to mé jest umění.

Já tkala líp — a proto podlehla.«

☆

IV.

POHÁDKY OTROKYNĚ JAMBÉ.

POHÁDKY OTROKYNĚ JAMBÉ.

Již pětkrát háv svůj proměnila zem,
háj sežloutlý se opět zelenal
a luh se pestřil v hyacintech zas;
s hor valily se bystré ručeje,
v něž stápil Aidory syn Itylus
svých křídel kraj se čile koupaje
v jich zpěvných kaskádách, svit zlatý leh'
do kolejí cest, skalným lomům v skráň
a nechtěl dát se nocí zahnati,
jak těžko by se loučil, než vzplál den.

V té době přišla božská Demeter,
jež v kraji širém v smutku bloudila,
ku dvoru krále; Celeiis on slul
a s Meterinou, svojí chotí, vlád
ve žírné Eleusině tajemné.
Jim bozi žehnali, neb v svornosti
a v lásce život klidný plynul jim
a bylo milo sobě posedět
u stolu jich, kde plná vždycky číš

i křesla plna koží zvířecích.
Tak pozdě večer přišla Demeter
ve prostém hávu, ne jak bohyně,
leč jako smutná žena truchlící
pro ztrátu nejdražšího dítěte.
Však jak se v lehkých mračen závoji
svým sladkým svitem luna nezapře,
jež proniká, byť slabou stopou jen,
svým stříbrem vroubíc jejich okraje,
tak řízou žalosti a prostoty,
se rázem prozradila bohyně,
že poznal brzy král, co královna
při jejím vstoupení hned tušila,
že prostý nevchází sem smrtelník
pod jejich klidný, požehnaný krov.

Hned s poctou veškerou ji vedli dál
a schystat veleli pak hojný kvas,
pro pěvce sladkých písní vzkázali,
by po večeři kvas jim zveselil;
vše snesli, co dal dům a co dal sklep,
a vlídností a tklivou účastí
o závod spěli k její obsluze.

Leč mlčky pohroužena v bolest svou
pro dcery ztrátu tiše seděla
jak Nioba, truchlící bohyně,
ni krmě netkla se, ni poháru,
zrak upírajíc toužně do dálky,
jak tam by stále dítě hledala.

To zarazilo všecky při stole
a dusivé se ticho zmocnilo
všech kvasících. Po jídle kynul král,
by pěvec přišel — ale Demeter
jen rukou kynula — by táhl dál,
a zavzdychla si pouze z hluboka.

A s Meterinou darmo Celeiis
se tázali v svých ňader hlubině,
kdo je ten cizí nečekaný host,
co asi chová za žal v nitru svém,
proč nemluví, a jak mu jíti vstříc,
by družným rozhovorem roztál bol,
jenž na všecky tu padal — těžký stín.

V tom vešla Jambé, služka domácí.

Tu zplodil před lety Pan kosmatý
v Edomských stržích někde přistihnuv
ve lázni Nymfu Echa hovornou.
I rostla v lesích v druži Oread
a Dryad, Nymf a medem lesních včel.
Od otce příliš krásy neměla,
však duši měla, jež objímá vše
a vycítí pod drsnou skořápkou.
Od matky své však měla žvatlavost,
jež po jiných hned všecko opáčí,
jak špačků žvást nad sítím rybníků.
V své chůzi se jak modřín houpala,

když kštice jemu vánek rozhraje,
v svých očích měla blankyt gencian
a její rty, dvě svěží maliny
se usmívaly v trávě zperlené.
Od růží, v kterých byla počata,
snad měla onu sladkou přítulnost,
jíž k tesu se neb jilmu přivíjí,
od ptáků měla zpěvu rovnou řeč.
Tak ve všem všudy vše splynulo v ní,
čím veliký Pan daří přírodu,
a čím ji baví Echo hovorné.
I vstoupila, když bylo po kvasu
a všichni v dusném tichu seděli,
klín plný krokosu a jasmínu
a čilimníku, jenž je včelám dráh'
a s prostou naivností dítěte
ku nohám hosta tiše usedla
a bzučíc popěvek, jak těkala
by zlatá včela jejích po ústech,
si začla z kvítí vínek uvíjet.
Hlas její mile zněl a vábivě,
jak dumná píseň ptáka v chladu skal,
vsál bohyni se v srdce jeho zvuk,
že ustála se v dálku dívati
a obrátila plný vidin zrak
na zlaté skráně toho dítěte,
jež hlavu kloníc skoro v její klín
si pletlo kvítí v dětské důvěře,
netušíc jistě, lůno bohyně
že lůžkem vlídným zlatých jeho kštic.

»Nuž, Jambé, jindy býváš hovorná,«
král promluvil, »dnes pouze popěvek
tvým bloudí rtem jak včela zbloudilá,
jež k úlu vchod si najít nemůže.
Slyš, vypravuj nám, cos z těch pohádek,
jež stále tvoříš si a přetváříš
dle rozmaru svých vidin bláhových;
Snad přece čas nám lépe uteče,
než s oři svými v slaný okean
se vhrouží Helios, bůh vševidný.
Nuž vypravuj!

A Jambé patříc v dál,
zpěv polohlasý zaměnila v řeč
a vyprávěla zvěsti podivné.
Je znali všickni. Sta a tisíckrát
je vyprávěla již, však bavily,
neb nového cos Jambé uměla
vplést do nich, netušeným obratem
je měnila, tu svit, stín kladouc tam,
je přetvářela stále. Hlíny kus
tak hněte umný sochař v prstech svých,
vždy nový jemu zapůjčuje tvar,
než utkví v pevné formě pro věčnost.

To byly zkazky staré. Ale v nich
se smálo celé nebe Hellady,
té bezstarostné, k slunci hledící,
šprým satyrův, lsti všecky Merkura,
vše spády Hefaista, kováře,

vše nesmrtelných známé zálety,
vše otce bohů různé proměny,
na býka, labuť a na zlatý déšť.
A rozmarným když začla způsobem
tu scénu líčit, Hefaist žárlivý
jak v zlatou síť setkanou uměle
v svém loži přistih v nahém objetí
Venuši s Martem v chvíli nejsladší,
tu všichni smáli se a tleskali
a ku přípitku pozvedali číš,
až v smíchu slza skápla nejedna
ve zlatý dar včel z Hybly, ve jantar,
jímž Dionysos nikdy neskrblí.
I bohyně, jež posud seděla
bez pohnutí, teď náhle roztála
v tom snivém, měkkém teple pohádek
a zmizel mrak jí z čela pomalu,
jak tavívá se vloček poslední
pod žhoucím sluncem v rýhách strmých skal.

A neustála Jambé žvatlavá
a dále snula pohádek svých nit
o dvanácti Herakla podnicích,
o plavcích, pachtících se za rounem
v Kolchidu bájnou, posud neznámou,
o cestách Odysseva na moři,
o Atlantidě v hloubi propadlé,
kde Hesperidek zlatá jablka
drak ostříhá, o zobcích Stymfalid,
o Harpyjích ve Thule poslední.

A dovedla vše žertem zabarvit
a do něho klást nový vtip a šprým
a nový obrat. Všichni smáli se
a tleskali jí; král jí zvedl číš
a pila s nimi.

Táhlo ku jitru,
když zvednuli se, velká Demeter
se vzchopila. Dnes poprv po letech
smích zjasnil chmurné koutky jejích úst
i sklonila se lehce ku dívce,
ji políbila v zlatých kšticí změti
a zašeptala: »Tisícerý dík!
Ty's první dovedla mne rozptýlit
a zahnat supa žalu, jenž mou hruď
rval divoce!

A k hostitelům svým
se obrátila s celou velkostí,
jež pod prostým se hávem tajila,
ze síně odcházejíc velebná
se prohlásila: »Já jsem Demeter,
jsem krbů všech i žatvy bohyně,
pro ztrátu dcery svojí truchlící,
ji hledající všady nadarmo
od svahů Etny až k vám, v Eleusis
v té bolesti, jíž pouze matka zná.
Ni tady nenašla jsem dítě své,
však první úkoj, zapomnění mák

zde na má víčka pláčem opuchlá
z úst skanul této dívky služebné.
Dík za to všem vám a jí především!«
A než se mohli z žasu probrati,
již zmizela jak velký, světlý stín.
Však Jambé ucítila v nitru svém
neznámé teplo, jakby Helios
se jejího tknul čela žhoucím rtem,
jí v srdci pělo tisíc skřivanů
tvůj, poesie, úděl i tvá zvěst.

V.

DAR JAZYKŮV.

. . . . protož sestupme a zmaťme jazyk jejich, aby jeden jazyku druhého nerozuměl. *Genesis I. 11.*

. . . i ukázali se jim rozdělení jazykové jako oheň, kterýžto se posadil na každém z nich. I naplněni jsou všichni duchem svatým a počali mluviti jinými jazyky, jakž ten duch svatý dával jim vymlouvati. *Skutk. apošt. 2.*

Od velké noci den byl padesátý,
co scházeli se svorně v jednom domě,
své staré upomínky obnovovat
a sílit sebe k nové práci ducha:
tož Petr, Jakub, Jan a Ondřej, Filip,
a Tomáš, Bartoloměj, Matouš, Jakub,
syn Alfeův a Šimon zván Zelotes
a Juda bratr Jakubův a ženy
i s Marií, kdys matkou Ježíšovou.

A co tak modlili se do půlnoci,
síň setměla se slabě osvícená
a prudký náraz otřás celým domem
jak valící se vítr. Všecko stichlo

a zhasla rázem světla. V tom však oheň
tmou bleskl zářný, nad každého hlavou
se vznášel ohnivý a velký jazyk.
I procitli v tom z omráčení svého,
děs minul, cosi rozpoutalo náhle
se v jejich duších; druh tu kynul druhu
jen posuňkem, však v očích plála radost;
všech ústa jak by náhle rozvázána
se chvěla — ale co z nich znělo, cizí
to byla řeč a každá, každá jiná,
těch národův, o kterých slýchávali
ve mládí svém a o nichž mluví báje,
a hbitě počínali hovořiti
a každý jinak a přec všichni sobě,
co děli, rozuměli jak by v řeči
své matky každý mluvil. Ustal hukot
těch padajících vod a toho vichru,
však jazyky se chvěly nad hlavami
jak ostré ohně temnem kmitajíce.

Jak velký stín, nad čelem žhavý plamen,
se první Petr vzpjal a začal mluvit:

»Pláň dlouhou vidím — nazývá se Senar,
rod lidský žije tam a cihly pálí,
je zemí lepkou pojí místo vápna
a staví město na té dálné pláni,
jež roste k nebi, věž má velkou v středu,
ta spiralami dotýká se mračen.
Ó pýcho lidská, zde chceš čelit Pánu?«

A jiným jazykem dí na to Jakub:

»Mrak trhá se, v cherubů slavověnci
Pán sestupuje, vidí věž a město,
a obrátiv se k andělům dí: Běda!
Tak spojily se všecky děti hříchu,
by přehlédly se svorně, proti nebi
jak válčit lze, toť začátek jich díla,
toť tvrdohlavost, vzdor je pojí v celek,
že jeden jazyk mají, sestoupíme
a zmatem řeči jich.«

Jan pokračoval:

»Jich zmatem řeči, nebudou si více
již rozumět v myšlénce o odboji
a zmatek nastane, spor mezi nimi
a krutá řež, tak rozptýlíme všecky
po tváři země jako vichr smetí.«

A jiným jazykem zas pravil Ondřej
(a přece všichni sobě rozuměli):

»Tak rozptýleni byli po vší zemi
a zanechali stavby města toho,
i věže té, jež sluje Babel, věkům,
což zmatení jest jazyka a řečí.«

A Filip na to:

»Tak se rozptýlili
a nenašli pro různost svojích řečí
víc k sobě cesty, pohltil je prostor,
žil každý na svém, kdož si rozuměli,
ať pastýř niv, hor lovec, nebo kovář,
a z myslí jich, jak byli rozptýleni
se vykouřila ta myšlenka vzpoury,
dbal každý o sebe a svoji hroudu
a pouze o zdar svého pokolení.«

A Tomáš pravil:

»Tisíce tak roků
se převalily přes jich bědné hlavy
v tmách žijící a nepoznavší světla.«

A Bartoloměj dodal:

»Žili v prachu,
prach jedli, jak had v ráji, otec jejich,
v jho tyranů svých ukláněli šíje
a pro nic vraždili se mezi sebou
a děti plodili a zemi celou
tak zalidnili.«

Matouš pokračoval:

Ó věky tmy! Ó věky dlouhých nocí!

Však zrálo zatím dílo vykoupení
v úradku Boha! Vždyť je láska pouhá.
Tak mnohý světlý zjev byl mezi nimi,
však že byl sám, nerozuměli všichni
jak mluvil k druhým z rodů vzdálenějších,
tak dohasl jak knot, jenž doutná sšlápnut.«

Syn Alfeův pak Jakub převzal slovo:

»A velké vzplály myšlenky jak hvězdy
a zapadly zas, cizí zněly řečí,
na skálu padly nebo v kolej cesty,
a tma zas kol a bratrovražda, spousta!«

Děl Zelotes:

»Však v taji boží rady
již mohutněl ten prut z kořene Jesse,
syn Davidův, jenž narozený v chlévě
rybáků řadou otočil se v mládí,
křtěn Janem v Jordaně a umřel za nás
a za všecky a vstal.«

Dokončil Juda:

»Vstoup na nebe, nám zanechav svůj odkaz.
Teď hlásí se k nám v jazyků těch tvaru
v té bouři vichru, který třásl domem.«

A opět převzal Petr první slovo:

»On přichází! Ó, na tvář všichni padněm,
hřmí v oblacích a hovoří k nám vichrem.
Duch, dědic jeho obrodí teď zemi
a první, co jest velké jeho dílo:
on láme starou kletbu Babylonskou,
co různo sobě — v celek opět váže,
že všichni, každý nechť hovoří jinak,
přec vespolek si dobře rozumíme.
Ó Chama synové, ó děti Chusa,
ó vnuci Nimroda i Ananima,
vy Chashunští a děti Amorhea,
od Mery k Senaru a Babylonu,
jak po potopě světem rozlili jste
své rody jako valné vody, nyní
Pán, který rozptýlil vás řečí zmatkem,
teď v jedno jazyky vás ohnivými
tož láskou pojí, mizí stará kletba
a Jahvé žárlivý, jenž všady zradu
a odboj tušil, ustoupil již Duchu,
tož duchu lásky, smíru, shody, něhy
a vzájemného všech se pochopení.
Sem Parthští, Médští, Elamitští spějte,
vy z Pontu, Frygie a Pampfilie,
vy z Arabie, Kyrény a Kréty,
zde vizte veliké ty divy boží
a divte se! My každý jinou řečí
si rozumíme! Div ten dělá láska,
ta, s kterou Ježíš těžký svůj kříž nesl

na Golgotu! Teď sobě rozumíte,
tož milujte se všichni! Na kolena!
Dík! Sláva! Hosanah i allelujah!
Od věku k věkům lidstvo, jedno lidstvo!
dnes k Otci světla hledí ve důvěře
a rozumí si a Bůh rozumí mu!«

A první padl v prach a zastřel tvář svou
a všichni za ním. Marie jen v taji
si utírala slzy, které hojně
jí splývaly přes bledou tvář, a vichr
jak pozoun hřímal posledního soudu
a tmou se rudé jazyky dál chvěly,
nad hlavami všech v ručej spojily se,
a světlý oblak, plný bílých křídel
a jasu nadzemského — dům se třásl
v svých základech — Bůh Duch
se zjevil světu.

☆

VI.

ÚKLADY LOKIHO.

ÚKLADY LOKIHO.

Když nejvíce slunce žehlo svým ohněm
sálavým,
v stín před sluj sedl Sindri, sed s Brokem
bratrem svým,
ti byli trpaslíci, kováři umní oba,
a dílnou jich a výhní jich ta byla skalnatá koba.

Ti dělníci oba silní do potu beze slov
od rána byli pilní bušíce mocně v kov,
tak toporů svých taktem tam kuli zbraň
i zbroje
pro nesmrtelné Asy v jich lovy a řeže a boje.

Co zhlíželo se slunce v zrcadle Rýnských vln,
k nim lstivý přišel Loki, byl zloby a záští pln,
k nim v stínu sedl a hovor hlasný začal s nimi
a chlubným chechtem kasal se s kusy práce
umělými.

»Jste ovšem dobří kujci, leč pro všední práce
jen směs,
meč skujete i topor, kterým lze káceti les,
roh okout dovedete v číš pro rytířské kvasy,
snad jehlici též a obruč pro luzných krásek
vlasy.

Však v čem by v souzvuk se spojil s uměním
dobrý vkus,
vy nesvedete, bratři, tak přeskvostný práce kus,
jakou je kštice Sify na božské její skráni,
jak slunce paprslek zlatý v svém ta se vlní
vlání.

Neb Odinův jako je oštěp, jenž drtí reků šik,
neb jako ten mrštný koráb, jenž sotva do
mlh vnik,
když Freir fičí větrem, jenž mihne se a mizí,
kus také nesvedete vy práce umělé, ryzí!«

Ten posměch příšerný zvířil v zlosť obou
gnomů hruď.
»My nesneseme výsměch, hned sázka zavřena
buď!«
— Nuž dobrá, přijímám ji — svou hlavu sázím
na to,
vše mějte potřebné k práci, měď, mosaz, jantar
i zlato.

I vzchopili se bratři a k výhni spěli v skok.
Nad žárem stanul Sindri a bratr Brok mu v bok,
Velkého kance kůži vrh Sindri v ohně vary,
řka: »Měchem, bratře, dmýchej v ty prchavé,
praskavé žáry!

Do lesa musím jíti na krátký ještě jen mžik,
však neustaň mi dmýchat!« Kýv hlavou trpaslík,
měch drtil ve své dlani, co bratr dal se v skoky,
a nevším si, že v sršeň se změnil zatím Loki.

Kol výhně zavířil z dálky, tu zmizel, tam se
mih',
a nežli Brok se nadál, žihadlem žhavým pích
jej v pravou právě ruku, jíž obrovský měch
svíral,
co levou jako v letu pot s čela sobě, stíral

Brok nezaúpěl ani, jen sotva že z hloubi si
vzdech
a dále pevně svíral ve obou dlaních svých měch,
až Sindri přišel z lesa a k jiných látek změti
přimíchal nové vrhnuv v žár smolu do svad-
lých snětí.

A prchla chvíle a Sindri své dílo z žáru vzal,
před Lokim, jenž tu zatím v svém pravém
tvaru stál,

to ze zlata byl kanec, však při tom kanec živý.
»Zda viděls, Loki, někdy umění takého divy?«

Hleď, jak má ostré ostny na šiji, na hřbetě,
jak mihotavé je slunce, mihne se v přeletě,
jak vlasatice s vlavým vždy v dál se mihne chvostem,
zda Walhala se může pochlubit takovým skvostem?

Zle ušklíbl se Loki — »Máš pravdu, pěkný to kus,
však celkem trochu hrubý, nejeví jemný mi vkus,
já jmenoval tři díla, ty hleď mi, hochu můj, skouti,
když nesmrtelných Asů chceš kujcem a zbrojířem slouti.«

— Nuž dobře, nelekám se,« děl Sindri v odpověď,
a do výhně znovu házel sta dřev a kovů změť
a pravil: »Bratře Broku, jen dmýchej pilně měchem,
než za chvíli se vrátím.« A v hvozdě zanikl spěchem.

A dobrý Brok zas dmýchal. Však lstivý Loki zlý
se změnil zase v sršeň, jež v poletu neumdlí,

kol výhně vířil z dálky tu znik, tu mih' se
znovu,
co statečně Brok míchal do směsice žárů a kovů.

V skok Sindri byl tu zpátky a s tváří vítěznou
do ohně varu vrhnul tyč dlouhou, železnou,
řka: »Dmýchej pilně, bratře, a co zas ve hvozdě
zmizel,
Brok trpělivě snášel dne vedro, práce své svízel.

V tom Loki v sršána změněn se mihl jak
zlatý bod,
a trpaslíku bleskem se v hrdlo pevně vbod',
kde naběhlé se žíly jak provazů změť tměly,
až do potu mu skanul krve proud horký a
vřelý.

Však Brok jen zkřivil ústa a dále tiskl měch
a za okamžik Sindri stál po boku mu v spěch
a obrovskými kleštmi ve plamenů změť sáhnul
a krásný, zlatý prsten jak Frein pro prst ven
táhnul.

V svém původním tvaru zatím Loki před ním
stál.
»Co říkáš tomu kousku?« se Sindri slavně smál.

»Ne prsten jako prsten, můj kouzelné je moci,
vždy osm prstenů s něho v deváté sloupneš
vždy noci.«

A prstenem blýsk' v slunci, to jisker zlatých
byl rej,
jím v prstech lehce lousknul, řka »Loki, po-
čítej!
Zde první je a druhý, zde třetí, čtvrtý a pátý
a nezměněn je při tom ten kouzelný prsten
zlatý!«

— »Kus pěkný! Hodný chvály!« pln zlosti
Loki děl,
však třetím dokaž dílem, žes pravý všeuměl,
vše platí do třetice.« Kýv Sindri pouze hlavou
a nové házel kovy i látky v svou výheň žhavou.

Hned v sršána Loki změněn oblétal v kruhu jej,
toť tancující kapky, bys řekl, v slunci rej,
však oživené kapky, jež právě Brokovo oko
si za terč zvolila, jej bodnouc přehluboko.

Proud krve rázem vytek jak Loki Broka bod,
a splýval jak horký ručej ve trpaslíkův pot,
však bolest byla palná a silná ruka padla,
jež vítězící posud měchem svým vítězně vládla.

»Dost!« křikl divě Sindri a pěstí divě máv
po sršni prudce, bratru pak stavil krve splav,
však než se Loki mohl na první tvar svůj
změnit,
děl: »Pokaženo dílo, však nelze dál proto-
lenit!«

Vjel holou rukou rychle ve ohně syk a svár
a kladivo táh z něho, to mělo divný tvar,
byl silný topor jeho, dost kovu tam se slilo,
však příční břevno jeho poměrně krátké bylo.

»Tys pokazil mé dílo!« děl Sindri, ne však
čest,
vím, třikrát moji práci tvá zkazit chtěla lest,
můj bratr dvakrát statně snes' úklady tvé zrady,
teď hlavu sem a přiznej, my oba jsme vítězi
tady!«

Však lstivý Loki nechtěl se ku lsti svojí znát,
ač dopaden byl při skutku, zle jal se zapírat,
však Odin vše to viděl, v svých nesmrtelných
sboru
za soudce kynul Freiru a hromovládnému
Thoru.

Těch rozsudek zněl krátce a vysloven byl
v mžik,
že sázku vyhrál Sindri i bratr trpaslík;

leč jak to slyšel Loki, divým se zatřás vztekem,
»Nuž vezměte si mou hlavu!« křik v chechtu
zběsilém s jekem.

»Však pravím, pouze hlavu! Ni o píď víc,
ni míň!
jen hlavu, bez tknutí krku. Tni, Thoře, nebo
zhyň,
kam tneš, já hrdlo nedal do sázky, pouze
hlavu!« —
a s chechtem ze síně bohů ve mračnu zmizel,
v mlh splavu.

»Dál za ním!« křikl Odin, »jsem přece bohů
král!«
Freir zatím kance, prsten si moudrý Odin vzal.
Thor hromovládný v pěsť svou kladivo divě
strhnul
a silou obrovskou jej za Lokim na útěku
vrhnul.

ej ranil do paty, že vysílen klesl v zem.
O, bratři Sindri a Broku, ó bozi,« křik Odin,
»sem!
To kladivo to vrchol umělé práce jesti,
vše schvátí, zdrtí vše, se vrátí do pána svého
pěsti.

To, bratři trpaslíci, váš nejslavnější jest čin,
ó prospěšné nám bude ve světa ztroskot a zhyn,
to Miölner drtící vše! Však, Broku, Loki tady
svou hlavu zachránil si, msti jinak lest jeho
zrady!« —

— »Kdo malý — Brok dí hněvně — ten
vždycky zkrácen jest,«
Lokiho k zemi srazil a v trpaslíčí pěst
vzal šídlo svého bratra a v smíchu, tak se
těšil,
drátěnou dratví oba rty rouhavé Lokimu sešil.

☆

VII.

SEN INNOCENCE III.

(JAR. GOLLOVI.)

(1200.)

SEN INNOCENCE III.

Dul vichr věčné Romy ulicemi,
vyl v zákampích, třás' řadou okeniček,
a vraty lomcoval a okny všemi.

Jak šakal skučel, tu tam hýk' jak sýček,
ztich na vteřinu v černých oblak moři,
jak pad' by v řasy schlíplých jejích víček.

V ráz náhle jako vyplašení oři
se rozběh městem zas, šleh v okenici,
za kterou lampa plála v oratoři.

Tam svatý Otec bděl, kmet přísných lící,
skráň opíraje o své dlaně obě,
na klekátku, sám třtina ve vichřici,

Jež zakroužila vírem v mhavé kobě,
až lampy svit jak zlekán zakomíhal
se nárazem, jenž mrtvé budí v hrobě.

Řad stínů na zdi protější se míhal,
hru jejich nezřel papež v dumě svojí,
v tvar splynuly teď, jenž se vzpjal a zdvíhal,

Jak pěst by kdosi obrovskou vzpřáh' dvojí
a stín se k hlavě Innocence dloužil,
jen sáhnout po něm. On však v snů svých roji

Nic neuzřel, tak se v modlitby své vhroužil
a slova jich, jak hojný déšt když kane,
se ronila v sluch noci, v nich on toužil:

»Viď, že jsi spokojen s mou vládou, Pane!?
Dnes můžeš vlastním výrokům svým věřit,
jak já jim věřím, co má, ať se stane!

Svým zrakem klidně světa okruh měřit
já mohu a Ty se mnou, člun Tvůj klidně
můž' věků vlny brázditi a čeřit.

Saň kacířství již dokonává bídně,
pod skálou, nad níž Tvoje Církev trůní,
ó račiž na mé dílo shlédnout vlídně!

V mé tiary se lesku světy sluní
a velcí světa z prachu v bázni tyčí
a v prosbách dlaně mému ku výsluní.

Ves odboj sklonil dnes šíj tuří, býčí
pod mým a Tvým jhem, ale mojí prací,
jak zaklet byl by Petrovými klíči.

Kde jaká modla, se dnes v popel kácí;
jak zaplanulo Tvoje srdce svaté,
když s výše zřel's, kde každý vzdech se ztrácí!

Jak plálo vítězně Tvé slunce zlaté
na moře inful bílých, berel křivých,
v nach plášťů, v směsi barev přebohaté

Na zbroje rytířů na ořích divých,
na poutníků bezčetné legiony
tu jásajících a tam tiše snivých,

Co z chrámů římských nespočtené zvony
se k jubileu plesně rozpoutaly,
ve vichru hlasech slyším jejich tony!

Zda sobě sám jsi nezdál se být malý,
Ty chudý druhdy v rybářů svých středu,
jak velký mnou Tvůj triumf neskonalý!

Ach, promiň, já, všech sluhů sluha, v sledu
že k Tobě hlásím se v Tvůj den tak slavný,
já pastýř ovcí, jež jsem zbavil vředů,

Jež zkrotil jsem v své prací neunavný,
je hladce přistřih', bych je vedl k stáji
pod jednu berlu, jak chtěl hlas Tvůj dávný.

Já dokázal, co zdálo se být bájí,
den dnešní, když jsem »urbi orbi« žehnal,
můj triumf Tvůj! jsi doma dnes v svém ráji.

Dnes usnu sladce. Divý vír se přehnal
přes lebku mou, však ta jak Tvoje skála
je pevna, co člun Tvůj jsem v přístav vehnal.«

Tak mluvil k sobě, ale za ním stála
ta příšera ze stínu noci stkaná,
pod jejímž dechem v sled i lampa splála.

Vstal svatý Otec, šeptnul hosiana!
sňal škapulíř a políbiv jej vřele
kles' na lože a spal až v úsvit rána.

Však myšlenky nespaly v jeho čele,
ty proti němu v divý boj se shlukly,
se potíraly jizby tmou, až v těle

Chlad cítil divný, srdce jak zvon puklý
až zasténalo vzdechem pustou síní,
ak můra, sen, vyletl z jejich kukly.

Tmou bředl dlouho, jasně viděl nyní:
To Lateránská byla basilika,
stál u oltáře, tiara jej stíní,

O berlu opírá se, v sluch mu vniká
hrom varhan s jubilejní hymnou davů,
lid na kolenách chvěje se a vzlyká.

Sám nad tím mořem pyšnou zvedá hlavu,
již chce se v pýchy sladkém moři ztrácet,
v tom žalmu jásot v zlou se mění vřavu.

Křik děsu! Pilíře by chtěly vracet,
co hymnou létlo k nim, jak bouř když v lese
chví stromy, ba se začínají kácet,

A pilíř se i oblouk náhle třese,
se stropu malta padá, zdi se hroutí,
a místo zpěvu křik se k nebi nese.

Jak třtiny větrem tak se sloupy kroutí,
lid lomí rukama, krov chrámu padá,
lvi heraldičtí řvou, on slyší douti

Jak trouby soudu! Z žil mu prchá vláda,
chtěl pomoci by — ale nemá síly,
zří stropu trhlinou již mračen stáda.

Však v tom, co padá chrám, co zástup kvílí,
hle, z klubka těl se postať mnicha zvedá,
jest bosonoh a zdrán, ten davem pílí

A roste v obra, mystická tvář bledá
plá ohněm, mnich své obě ruce vzpřáhne,
plec nastaví a chrámu klesnout nedá.

Kam padá zeď, tam bedra svoje nahne,
a drží krov žilnatou rukou nahou,
po níž se stigma Kristových ran táhne,

A jeho oči hoří svatou vláhou,
a jeho síla roste svatým žárem,
jenž každou duši činí šťastnou, blahou.

A snaha jeho věnčena je zdarem,
neb láska s prostotou jí byla matkou,
v klid těmi přešlo, co hrozilo zmarem.

Až do rána měl papež pak noc sladkou.

* * *

Dne druhého když Innocenc vstal třetí,
zřel, jak se roztavila jeho pýcha
a těžkou hlavu měl těch vidin změtí.

Když Vatikánských zahrad klenba tichá
jej vítala, byl jako dítě zbité.
Tu pod pinií viděl sedět mnicha.

Klid nebes v bledé tváři vráskovité;
byl zdrán a bosonoh, na jeho ruce
hle, stigma Krista plálo hlubě vryté.

V tvář zřel mu papež a se zachvěl prudce,
to jeho snu byl bohatýr ten smělý,
jenž držel baziliku v zmaru shluce.

K těm obrátil se, kdo jej provázeli.
»Kdo je ten muž?« se ptal, mráz chvěl mu údy,
však brzy pochopil, když v odvet děli:

»František z Assisi, náš žebrák chudý!«

VIII.

NOCI LUDVÍKA XI.

NOCI LUDVÍKA XI.

Před půlnocí on s lože vstal,
jak opilý v svých ležel snech,
v dlaň třesoucí se kahan vzal,
slyš! — cos to šustlo v čalounech,
teď ve skříni to prasklo tam,
teď znělo to jak šalebný smích,
teď kvil nad ložem v nebesích . . . .
»Tak půjdem, ať se podívám,
co dělají as moji vězňové,
líp usnu, až se přesvědčím!«
A šerem chodby sloupové
táh jeho stín se nahrblý,
krok šouravý a mdlý!
Vyzáblou rukou zacláněje
svit kahanu zřel v stínů reje,
tančící před ním v před i zad,
spěl v chvatu jak moh' největším.
»Jen proto, bych moh' lépe spat,
jdu — však se plně přesvědčím!«

»Strýc Daněk tu, tam kmotr kat,
můj lékař, dobrý alchymist,
stý lektvar již by svařil rád

na slovo mé — však já jsem čist.
Mne chrání sama Panna svatá,
jed každý v léku magistra
svou mocí oslabiti chvátá,
na posměch toho velmistra!
Co číši přítel Daněk vypil,
jak hlomozně si chrápe dnes,
můj kat se dvakrát nedovtípil,
nač leb na bedrách dál by nes,
když nechápe? — Sta sluhů mám,
sta vasalů — jsem přece sám.
Sem kahan, ať se podívám,
co dělají teď moji vězňové,
líp usnu, až se přesvědčím!«
A dál se šoural chodby sloupové
příšerným šerem, v dáli, v šíř
jen stíny hrály, o pilíř
se rozčísly a v potopu
tmy splítaly se u stropu
a tančily . . . tam o svůj dřevec
snil opřen mnohý jihu syn,
ten sprostý žoldák, věčný pěvec
byl druhý — zná je — stín a stín . . . .
»Však z pochyb já se vyléčím,
jak vězně uzřím klidně spat!«
Kol plaše zírá v před i v zad.
»Jdu — ať se plně přesvědčím!«

»Což kdyby jeden prch'? Snad — možná!
Pak jistě v spolku s ním byl ďas,

co platna modlitba má zbožná,
v níž jsem se jako třtina třás'?
Což kdyby jeden stajen v stínu
se vrhl s dýkou ze zadu
na šíj mou? — Inu, Hospodinu
jak libo — v malou náhradu
neklidu mého dal mi klid
a ještě zbyl mi zbožný cit . . .
jen spěte — všem se odvděčím . . . .«
A v ruce kahan komíhavý
spěl chodbou, prozkoumal kout tmavý.
»Jdu — ať se plně přesvědčím!«

»Jak na Styxu bych oct' se v řece
v té chodbě jdoucí spiral stem,
děs dýchá — železné tam klece
a v nich to úpí lačným rtem.
Ten chtěl mne vraždit otkou pluhu —
dnes železný má obojek,
ten hrát chtěl na mého si sluhu —
i pro tvou ctižádost mám lék,
dlíš v kolo vpleten, příteli;
s tebou jsme byli veselí
při poháru — dnes žízeň máš . . .
My dva tam utkali se sázkou . . . .
Co chceš ty s železnou tam maskou
na tváři své? Vím, ty mne znáš,
jsme oba celkem na tom stejně.
Montfaucon v havranů svých hejně
již na tě řve: Jsi náš! Jsi náš!

Nechť mluví jižním podřečím,
má žízeň chlap ten patrně....
Víš, hlíza do tebe a mor....
Já pouštím zrno po zrně
na růženci — co vzpoura, vzdor!
Dál — však se plně přesvědčím!«

»Dva bratři — ruce v trdlici,
dva roztomilí královrazi
se tulí k sobě soptící
a jsou v své kleci celí nazí,
krev stéká s plecí, každý v plen
je vydán střečkům, šklebu žen
a slinám katů, štěku fen.
Teď lotři chrápou docela
jak pod perutí anděla —
ó rozdíl mezi námi jest!
Zítra vám v trestu polehčím,
dnes trpte, hoši — dobře tak,
jsem stár a chorý — slábne zrak —
Dál — však se plně přesvědčím!«

»A ty máš býti upálena?
Jsi vskutku statná z lidu žena,
prs tuhý, vyzývavý bok.
Kdo tebe chyt a proč tě jal,
snad král by trochu pozahřál
své hnáty? — Tady stavím krok...
Pojď v lože mé!.... Jest bez hnutí....

Což neodpoví na mé slovo?
Pojď, kyprá ženo, mladá vdovo,
co jsi — hned tobě dosvědčím!
Jak Lotův sloup jest — na mou čest! . . .
ta kůstka dávno mrtvá jest . . . .
zde straší — však se přesvědčím!«

»Je v skutku mrtvá. — Prochvěl mráz
mým celým tělem. — Ve spaní
dlí všecko . . . . Dobrá . . . hodin ráz
zní s věží . . . . Pot mám na skrani . . . .
Jdu . . . . nedbám šeptu, hlomozu,
po smrti dlouhém ochozu
jsou klidni . . . . spí . . . . kdo vězněni —
být mají zítra mučeni.
Spí dívka, žena, kmet i hoch . . . .
Co za to, bych tak spáti moh'
jak oni s vlídným bezpečím.
Nechť souzeni — přec ještě žijí,
já živ se v stíny mrtvých kryji . . . .
Ó spát! . . . Však až se přesvědčím!«

☆

IX.

NÁVŠTĚVA.

NÁVŠTĚVA.

(Scéna: Jednoduchý pokoj ve ville Galileiho u Florencie.)

Galilei

(poloslepý stařec stojí nad primitivním telluriem, jež ohmatává)

Darmo! Otáčí se přec!

(Vejde dcera jeho Marie.)

Marie.

Otče, kýs tu cizinec!

Galilei

(nevztýčí hlavy)

Nu, to není zvláštní věc,
denně jich sem chodí dosti
v těchu mojí zoufalosti.
Odkud přišel?

Marie.

Z Anglie.

Galilei.

Jdi, má bílá lilie,
dál jej uveď.

(Marie odejde a vrátí se po chvíli s mladým Miltonem v obleku kavalíra.)

Marie.

Tady jest.

Galilei.

Potápím se v moři hvězd
a jsem vetchý stařec slepý.

Milton.

(k sobě)

Tak jsem zřel jej. Velkolepý
bájný zjev a nadlidský,
vznešený a tragický.

(na hlas)

Svolte pane . . .

Galilei.

Milerád
pod svoji vás vítám střechu,
ne-li soustrast ve můj pád,
jistě nesete mi těchu,
že i u vás na severu
myslících je duchů dav,
již jdou za mnou, kam se beru,
v dálnou sféru,
skrze hvězd a sluncí splav.

Milton.

Jak mne těší, že jste zdráv!

Galilei.

Chorý, věřte, nikdy nebyl,
lež a klam kdo nevelebil,
kdo zná pravdu v záři hvězd,
věřte mi, ten vždy zdráv jest.

Milton.

Díky, velká pro mne čest.

Galilei.

Proč jste přišel, co tu chcete?
Símě pravdy zvolna kvete,

kde chce, vydá hlasy své,
ať je zloba raní, štve,
vždy je silné naleznete.

Milton.

Právě proto jdu k vám sem,
neptejte se dál, kdo jsem.

Galilei.

Z Anglie jste? Diplomat?
Obchodník? — Nu?

Milton.

Básník — snad.

Galilei.

Básník, snílek, dvořan k tomu?
Tento třetí pranikomu
neuškodí — ale snílek,
básník — v tvorstvu ptačí trilek,
snílek — lovec sladkých chvilek,
v stínu révy, v stínu stromů —
to jsou lidé nebezpeční!

Milton.

Možná — ale v srdci vděční.

Co jste o básnících řek',
mistře, to je předsudek,
nechytáme sladké chvilky,
ani pouze lásky trilky,
mládí tuchy, dívek vděk,
o hlubším čas nastal sníti.
bukolickou odhoditi
flétnu v houšti fijalek;
vážnější nám kyne práce,
varhan přísné meditace,
nynější ždá, tuším, věk!

Galilei.

Pro báseň to velký cíl,
kéž byste se nemýlil!
Co jste vlastně vidět přišel?

Milton.

Abych z mistrových úst slyšel
nové pravdy, novou zvěst.
Celý vesmír — co to jest?

Galilei.

I váš mlžný za obzor
vnik' můj s inkvisicí spor?
To jest kardinálův lest!
Snad jste jimi najat v sled?
Slídit, pátrat? Vari zpět!

Milton

(k sobě).

Podezřivý, vratký kmet!

(Na hlas.)

Angličan jsem — nedím více.
Co mi vaše inkvisice?
Pravdu hledám v světě jen,
všecko jiné dým a sen!

Galilei.

I já řekl do třetice:
Točí se! — Co platno bylo?
Dílo mé mne odsoudilo.

Milton.

Tak se točí?

Galilei.

Točí, točí,
nestrhne tu slepost očí,
ale vycítí to duch,
věčný pochod, vír a ruch,
za vším pak se tají — Bůh!

(Hovor a kroky v předsíni, Marie vejde polekána.)

Galilei.

Co se děje, dcero moje?

Marie.

Sluha soudu...

Galilei.

Nové boje!
Buďte s Bohem, vzácný sire!
Nové spory, žádný klid...
Kde jsi, samoto a míre,
z jejichž prsů chtěl jsem pít?
Darmo! V nové marné hádky,
co je duch a co jsou látky,
s blbci rvát se potají,
o čem pojmů nemají,
hádati se s kardinály,
kterým věčný Bůh je malý,
v kosmu celém mumraji,
přehádat je a se rvát,
oni tvrdí, že má stát,
a já tvrdím, že se točí!
Kočka vždycky na myš skočí,
pták vždy padne do tenat —
Nech, co má se státi, — stát!
Dobře, dobře — nech to být!

Marie.

Vy s ním chcete odejít . . .
opustit mne — ví kdo snad,
že tu naděj na návrat?

Galilei.

S Bohem, sire — okamžik
spjal nás cizí. Na věčnosti
sejdem se — můj mějte dík!
Inkvisice za biřici
odcházím již s klidnou lící,
velký mír v mou duši vnik.
Veď mne, dcero!

Milton

(dívaje se za odcházejícími).

Odchází.
Divné pestré obrazy
splétají se u věnec, —
Je to mudrc? šílenec?
Ale velkost jeho cítím,
před tou pouze v prach se řítím!

☆

X.

SMÍR AHASVERŮV.

SMÍR AHASVERŮV.

I.

Již vyplněna na něm kletba věků.

Dle různých známek na sobě to cítil,
že ke konci se blíží jeho muka
po dlouhé pouti. Z dávných starých vzdorů
již zbyly slabé záchvěvy jen v ňadrech,
cos jako mdloba lehalo mu v údy,
jak těžké olovo a zvolna delší
se stávaly již chvíle odpočinku
a v hodiny se skoro dloužívaly,
ba v řetěz hodin. Jindy první záblesk
dne mladého s kohouta břesknou troubou
jej plašil z mechu lesa, z chléva slámy,
kam padl vysílen, teď plné slunce
mu pomáhalo s víček plašit spánek.
Dřív divý útěku pud vždy jej honil
od místa k místu — teď již doveď chvíle
a dlouhé dost se zamyslit a státi
nad divem přírody, nad divem lidí
jak shledával je nekonečnou cestou.

Již míň jej věcí překvapilo v světě,
vše lidské vášně všednější již byly
a otřelejší, když je porovnával,
ač stejné byly výbuchy i silou
s tím, čeho svědkem před věky být musil.
Již události nebylo, jež zvratem
všech věcí by se opět nevracela
a byla novinkou. Co trůnů králů
zřel zdeptaných a vyvrácených z kořen
a kolikrát se brodil krve proudy,
a v jakých stanul různých zříceninách,
ve tříšti model obrovských, jež v žáru
své tiskly oběti v klín rozžhavený.
Co prošel měst, v nichž zuřil mor, co hranic
zřel zapálených, pranýřů co shlédl
na náměstích, co bičovaných ženštin,
co svorem trdlic spjatých vetchých kmetů
na jatky hnaných podplatnými soudci.
Co prošel táborů, co lazaretů,
co trestnic, kasemat, paláců, hradů,
co doupat neřesti a lidské bídy,
nejedenkrát a zřel to všady stejné
od augurů dob až do litanií
všech církví kazatelů kočujících,
v jichž stopách rostly hranice a k nebi
se tměly justicie místo křížů.
Dnes nemohlo jej pranic překvapiti,
on příliš jasně patřil v světa orloj,
jak cestou svou dál kráčí předepsanou,
jak život efemer v něm příliš malý,
by něco znamenal v tom koloběhu.

Dnes nebylo již ani ukrutnosti,
nad kterou mohl by se vlas mu zježit,
neb vzkypět krev. To moře lidské bídy
on ke dnu pronik' soudu olovnicí
a zkušeností. Zvědavost on ztratil.
Vše nes' jak nutnost. Před tragikou všeho
již otupěl . . .

II.

V tom na orloji věků
u čísla tisíc šest set dvacet jeden
se zastavila rafij v listopadu,
kdy octnul se na prahu české země.
Ne poprve, již prošel těmi hvozdy
na pomezí, ne poprv bloudil krajem,
ne poprv prošel městem Libušiným,
se ztrácel v Gheta křivolaké spleti.
A brzy svědkem veliké byl bitvy
na Bílé Hoře, netrvaló dlouho
pomahal stěhovat se úprchlíkům,
již s knihou jeho otců na svých prsou
ku černým lesům táhli v žalném pláči.
On schoulen pod lešením na náměstí
stál staroměstském v strašlivý den soudu
a exekuce, upíraje k duze,
jež nad tragickým městem rozpjala se,
zrak strhaný, v třesk bubnů, stráží povel
a v hlasatele výkřiky, jenž jména

těch vyvolával, kdo šli klidně na smrt
a hrdě, s heroismem mučeníkův,
jež v cirku druhdy vídal — věky tomu!

To všecko viděl, srovnal v duchu, vážil,
až schvácen děsem na Karlově mostě,
když octnul se v té chvíli, sťaté hlavy
co do železných košů vbité stráže
na věže staroměstské vztyčovaly,
on, Ahasver, syn prokletí a děsu,
kles' na dlažbu a ruce rozpjal k nebi
a k nebi zaštkal, po němž černá mračna
se obrovskými hnala perutěmi,
jak sháněla by krkavců a kání
mrak na legie mrtvol rozptýlené
od Bílé Hory dál po širé zemi
ku poslednímu hodokvasu Smrti.

III.

»Dost viděl jsem, ó strašlivý ty Bože,
co kletbou strašnou od ledovců pólu
jsem poháněn pro vinu na Tvém synu,
kdy ku Golgotě spočinout chtěl cestou
u dveří mých a já ho drze odkop',
dost viděl jsem a všecko, co jsem viděl,
je trestem, uznáš sám to — příliš krutým.
Zda vidíš cestu mou, jak já ji vidím?

Skrz města plna lebek, plna kostí,
po stopách caesarů a džingischanů,
skrz písky pouště a skrz pouště točen,
přes popraviště vše a quemadera,
od žalářů a starých hladomoren
ku výšce šibenic a dýmem hranic —
dost viděl jsem, víc ani vidět nelze
nad to, co zde jsem viděl. Není bolest
jak bolest moje! Propusť sluhu svého!
Ty musíš propustit jej. Nelze na víc
již patřit děsu, úzkosti a hrůzy
a bezpráví a křivdy, pomsty, vzteku,
než zde jsem viděl, rozpoznal a zažil.

Můj národ sám jak celé lidstvo nesl
zlých útrap dost, však to, co zde se děje,
mně dodává; víc nelze vidět ani
a já již viděl dosti poutí věků.
Ó jediné se rozpomínám chvíle,
zda vzpomínáš si? Přinutil's mne, Pane,
na Jerusaléma zřít děsný ztroskot,
když Tita legie se rozvlnily
po ulicích, v den, kdy chrám Hospodinův
vzplál pochodní! Já tenkrát schvácen klesl,
však anděl Tvůj mi tenkrát šeptnul v ucho:
»Již větší neuvidí hrůzy v světě
tvé duše zřítelnice.« — Lhal Tvůj anděl,
teď zřel jsem víc, tož volám, již mne propusť
má vina jest již víc než odpykána!«

IV.

Kles pod věží na města vlhkou dlažbu
a cítil těžké kapky ssedlé krve,
jež dopadaly na šíj zvolna jemu
a pálily jej, nové zas a jiné . . .
Zrak přešel mu a tma jej obklopila,
děs schvátil jej — však sladké uvolnění
šlo v zápětí mu — sotva šeptnul: »díky!«
a mrtev byl — po věků pouti smířen . . . . .

☆

XI.

SEN.

(Cyklus sonetů ku kresbám Emila Holárka.)

SEN.

I.

Sen do věčna je okno otevřené.
Ó jaké obrazy a perspektivy!
Ó jaké zázraky a jaké divy
ti otvírá, ký azur se tam klene!

To plná číše duši roztoužené,
to apokalypsy oř, jeho hřívy
se pevně chyť a vzletíš v cizí nivy,
kde prohlédne tvé oko zamlžené.

Sen věštec je a prorok, dívkou lepou
se sklání nad spícím a dá mu píti
chlad rajské vláhy, sladké zapomnění.

On křídly obdaří mu duši slepou,
že na mžik hmotu může zapomníti,
on světy otevře, zkad návrat není.

* *
*

II.

Kdys vyšel poutník (tak dí stará zvěst),
jak poutníci šel, kteří chodívali,
by v srdce sdrané trochu klidu ssáli,
ku škebli přitkli palmy ratolest.

Šel poutník v záři jitra, v svitu hvězd,
sny bezčetné tu v duši jeho hrály,
jak bludičky se mihaly a plály
a hasly mhou na křižovatkách cest.

I padal večer, smrákalo se již,
vše cesty mlhou jak když opřede,
tmou halily se vrchy, doliny.

Zřel poutník na obzoru velký kříž,
tmou rýsoval se v bezdnu pustiny;
děl k sobě: Ten mne z bludu vyvede.

* *
*

III.

V mhu splývala ramena jeho dvojí,
jak černá břevna šera na pozadí,
ó v jaké luzné sny kříž duši ladí,
vždyť vítá kolébku, na hrobech stojí.

Mír hlásá duši v bouřném žití boji,
svým stínem čelo poutníkovo chladí,
přes kámen, klesť jenž spěl i přes kapradí,
mír z něho pít chtěl, práhna po úkoji.

Jak srdce bušilo mu, tepny vřely,
když dostih jej a na klekátko pad,
svět pod ním v mlhu rozplýval se celý.

A s kříže vanul úkoj, mír a chlad,
a mládí báje vše se otevřely,
mu duši noříce v snů vodopád.

* * *

IV.

Před jeho okem vidin táhla řada:
Zřel Naděj před sebou, vždy vítězící,
mu dlaní kynula, za ní žár v líci
se Víra zjevila mu věčně mladá.

Zřel svatý pohanský háj, model stáda
tam tměla se, Stín světlý s rusou kšticí
spěl mezi nimi smutný, žehnající,
a kde se zjevil, modla k zemi padá.

Za světlým stínem, jenž tu božský kráčel,
na temném nebi rýsoval se kříž,
stín temný za světlým se zjevem stáčel.

Stín poutník nezřel, on jen patřil výš,
za Kristem se a s ním za křížem vláčel
a celé nebe zdálo se mu blíž.

*
* *

V.

Zřel cirků otevřené jícny tmavé
i sloupy ozdobené trofejemi,
a slyšel šelem řev hřmít za mřížemi
a slední pozdrav mroucích: Cesar ave!

Zřel statné juny a zřel dívky smavé,
Zřel kmety v stříbru kštic, jak s haluzemi
šli palem pod andělů perutěmi
a vrhali se v spáry zvěře dravé.

A k sobě děl: Ó přesvědčení sílo,
jak velká jsi, že deptáš svět a žití
pro toto znamení, pro ten zjev kříže.

Co útěchy jen z jeho ran se lilo,
že v cestu do věčnosti jasně svítí
a nad hroby sta duchů k sobě víže.

* *
*

VI

Zřel krále, před tím křížem na kolena
jak padali tak zkroušení a malí,
jak bojácně se v pláště purpur halí,
ret, který v bitvách hřměl, jak prosbou sténá.

Muž bohatýr a valkyra ať žena,
jak změněni před tímto křížem stáli,
své vínky s čel jak v resignaci sňali
a před ním stichli prostí, beze jména.

A kříž ten dále ramena svá vzpínal,
ta měnila se v dvě perutě dračí,
kněz soudil pod tím, pod druhým kat stínal.

Pot chladný cítil, jak mu skrápí líce,
a bylo mu tak teskno, bolno, k pláči,
když nad křížem čet nápis: Inkvisice.

* * *

VII.

Zřel zástupy — své opouštěly chaty,
svůj teplý krb a malé svoje děti,
v kraj cizí táhly v divé pestré změti,
kříž krzno neslo jako pancíř zlatý.

Kříž na praporech vlnil se, vše ztráty
proň rádi nesli, vichřicí dál letí,
co hlad, co mor, jenž spěl jim ve zápětí,
i mroucí ještě pěli: Svatý, svatý, svatý!

Za Kristův hrob, nad kterým ten kříž svítil,
se každý jako slepý v dálku řítil
a sílu obra při všem v hrudi cítil.

A poutník řek si, zbrocenou tvář potem
a srdce sdrané pochybnosti hrotem:
Kam tito jdou a zdali za životem?

* * *

VII.

A náhle v klášterním se viděl dvoru,
šly davem před ním panny a šly ženy,
šly všecky svorně kříži posvěceny,
tak jako stíny v stínu tichém sboru.

Ty pýchu zdeptaly i řetěz vzdoru,
ty uvrhly se pod kolesa změny,
svět, rozkoš, láska pozbyly vší ceny,
jak za světlem šly toho meteoru.

Dar mateřství, cíl ženy nejvyšší,
jak lehce zdeptaly, pud utopily
pod výkřikem: Můj sladký Ježíši!

Snad andělové — snily — zapíší
to v knihy soudu: My jsme z celé síly
ne pouze vlasy, život zasvětily.

* * *

IX.

O šťastná víro, požehnána buď!
Kdo tobě vzdá se, snad můž šťasten být,
ty zdeptáš vášeň, ty upoutáš cit
a liješ úkoj blaženosti v hruď!

Nad žití klamy, pochyby a rmuť
ty zvedáš se jak skály příkrý štít,
na kterém kříže znamení lze zřít,
jež hlásá: Lichý svět tě nezarmuť!

Co síly, krásy, lásky, dobra k všemu,
v tom sladkém jhu se roztavilo k štěstí
a v úkoj tisícerým bolestem.

Ó kříži! Musíš lidstvo k blahu vésti,
rád chci to věřit, šťastný jsem tím snem —
V tom okno snu kdos rozdrtil mu pěstí.

* *
*

X.

A poutník procit, zjevy s anděly
se rozprchly, tíž padla na skráň jemu;
dřív mlhou zřel, teď ostře zřel v tvář všemu,
kříž prohlédl si, ten byl spuchřelý.

Girlandy révy kolem visely,
vil břečtan se výš k boku zraněnému
a rázem zdálo se mu schvácenému,
ký sen ho jal ve spár svůj zvetšelý.

Pak minul sen, a před ním cesta holá,
teď vzbudil se a musí kráčet dále,
sny zmizely a on jen dále žije.

A musí žíti, tomu neodolá,
ať v resignaci, v zápasu či žale,
to, co je za ním — byla poesie.

☆

XII.

POVZLET LUCIFERŮV.

POVZLET LUCIFERŮV.

V své bídě odvěké až k propasti dnu vržen
se vzchopil v dumě své a vztýčil Satan starý,
snad vábných illusí byl novým kruhem stržen,
že blesků Jahvého necítil více žáry;

Že otrnul mu bol, že usnul tigr záští,
jenž hlodal játra mu vždy vzrůstající znova,
že cítil úlevu a v resignace plášti
vzpjal leb a k obloze děl upřímná ta slova:

»Což nejsi ukojen mým věkovitým pádem,
zlý Bože Zástupův? — Hleď, ruku dávám tobě!
Či ledem polů svých jsi srdce zmrazil chladem,
že můžeš hýřiti na zatracence hrobě?

Hleď, syt jsem odboje a toužím po smíření,
mé srdce žulové pod bolesti jhem jihne,
chci dobrý, mírný být, chci trpět ve mlčení,
jen dlaň tvá otcovská když z poroby mne
zdvihne.

Hleď, trpěl jsem již dost ve sklepení svém
kalném,
sta divých odbojů jsem odříkáním zkrotil,
nes' tíhu věčných skal, se škvařil v žáru
palném,
mrz' chladem ledovců a úzkostí se potil.

Tmou zřel jsem dílo tvé, jak rostlo vítězící,
já cítil kořeny všech kmenů ve svém těle,
a milionů pot mou zbrázdil bledou líci,
všech, kteří prosnili kdy muky Spasitele!

Já v srdci hrdin tvých a velkých mučenníků
vzňal požár odboje i požár na hranicích,
já kletby kacířů i vzdechy odpadlíků
jsem sčítal na zhublých askesí bledých lících.

Já světla jiskru vzňal pod čelem myslitelů,
já křídla básníkům připínal k zoufalosti,
já ledné dlaně své k žhoucímu tiskl čelu —
a ty jsi vládnul dál v nesměrné velebnosti!

Co hradbou andělů jsi opásal se těsně,
by výkřik jediný nedospěl k tvému trůnu,
by řinkot okovů mých hlaholící běsně
sluch tobě neranil, ty's konstelace, lunu,

Rej světlých mlhovin a stálic legiony
před Eden postavil jak hradbu nedostupnou,
své Moci, Vladaře, svá Světla, steré Tróny,
jen by jsi neslyšel modlitbu moji zpupnou.

A ta se vznášela mlh oceánem k tobě,
že ty's ji neslyšel, to nebylo mou vinou,
kde zmíral hladem kdos, se svíjel v cizí zlobě
a líbal ruku tvou ku odpomoci línou;

Kde dítě trpělo, kde krvácela žena,
kde odsouzenec chvěl se v poslední své noci,
kde stoik umíral v svém bolu tich jak pěna,
kde člověk zápasil — ty's nešel ku pomoci!

To řadou věků vše já procítil sám za ně,
to bodalo mne vše a drásalo a hnětlo,
jich trní bodalo mé vzdorovité skráně
a z jejich rouhání mé pohrdání zkvětlo!

Tak vzdoroval jsem ti, leč zmožen jsem svým vzdorem,
já dlouho zápasil, leč zdrcen jsem svou mukou,
já cítím únavu, jak hlodá v srdci chorém,
i touhu vpadnouti v tu píseň sladkozvukou,

Jež jako kadidlo jak ambra výš se nese
z dna lidských propastí, ó Bože, k tvému trůnu,
zdroj vyschl slzí mých a ruka má se třese,
mně nejde o žezlo, mně nejde o korunu!

Je podrž, vševládný — jsou tvé dle tvého
práva,
já toužím pouze klid ve trošce zapomnění,
jak trávy polní hrst když děcko býku dává,
jenž vše můž' rozmlátit — a žvýká v tichém
snění.

I prosím, Satanů všech nezdolné já kníže,
hleď, z temna propastí v sled hlavu svoji týčím,
má pýcha teď jest pes, jenž ruce tvoje líže,
ty blesky sršící . . . Již nešeptám, já křičím!

Já z hlubin propasti svá křídla netopýří
pnu k výši! — Můžeš-li, hoď na ně svoje
duhy!
Sen starý Edenu v mé pusté lebce víří . . .
Jsem zdrcen! — Můžeš-li, mne čítej v svoje
sluhy!

Já všecko rozvážil i zvážil, křivdy, spory,
já bojů rány vše podvázal pochopením,

jen prosím o jedno, sval s šíje mé ty hory,
ať smím sè opojit tvým sladkým svitem
denním.

Ať vidím jitro tvé, jak nad hory se zvedá,
kdy hoří ledovce ve tvého slunce žehu,
před nimiž prchá mha jak bajadera bledá
a zmírá v krůpějích a ve krystalech sněhu.

Ať vidím svěží luh a cítím vůni růží,
ať slyším pastýře lkát flétnu na mýtině,
ať zřím jak v souzvuku se tvor tvůj k tvoru
druží,
co Hesper blouznivý prochází mořské síně.

Ať vidím člověka, jejž mezi mne i sebe
jsi vrhl překážkou a s nímž dnes soucit cítím,
jak nový Herakles, že dobývá tvé nebe,
ať za ním orlem se a blýskavicí řítím.

Dnes bych jej litoval, mu více nepřekážel,
neb vím, je bratrem mým a trpí stejně se
mnou,
dnes bych jej bludičkou nelákal, neporážel
a světla illusí jej nevodil v noc temnou!

Chci dobrý, jemný být jak Satanu je možná,
chci zkrušit pýchu svou, své zdeptat pohrdání,
chci vlídně jho tvé nést jak klidná ovce zbožná,
již vlekou na jatka, ač nemá o tom zdání.

Tvou čekám odpověď — svá dračí křídla
vzpínám,
kol skály bortí se, já letím k tobě vzhůru!
když teď mne zavrhneš a tvář odvrátíš jinam,
je všecko ztraceno . . . Zlom staré kletby
chmuru!

Vždyť tobě říkají, že's Otec Dobra, Světla!
ba Lásku docela, jíž dýcháš, živ jsi pouze,
ti připisují, žel! Jak haluz jarem zkvětlá
že mrazem sžehnuta zas vadne v marné touze!

Tím tebe zaklínám! — Zda slyšíš?« — Ticho
kolem.
»Ty mlčíš?« — Ticho zas. — »Pak ne já, tys
již dožil!«
A Satan klesl zpět jak mečem sklán svým
bolem,
na pracky kosmaté v sen věků skráň zas
složil.

* * *

A věky táhly dál jak zrnka na růženci,
jež asket vyhublý ze žlutých prstů pouští,
a světy táhly dál v konstelac věčném věnci,
vše stejné na moři i ve pralesů houšti.

A lidstvo žilo dál, o nic se člověk hádal,
pro pojmů skořápku se k jádru nepřiblížil,
na víčka Satana se odvěký stín vkrádal,
a hlubší ve spánek se každým věkem hřížil.

Let prchly tisíce — byl člověk stále podlý,
bez citu příroda a živly věční soci
a písek zavalil vše pyramidy, modly,
jen hvězdy jako vždy zas plály modrou nocí.

Tu Satan naposled se z mrákoty své zbudil,
pak hromem křikl v noc — kol ticho, klid a snění . . .
pak tiše k sobě děl: »Nač bych se déle trudil?
Lze usnout na věky . . . On již tam dávno není!«

* * *

Na pracky kosmaté zas Satan hlavu složil,
byl pro vždy usnul již, vším pohrdaje kolem,
leč z všeho za věky co promyslel a prožil,
se hustý stáhl mrak a sevřel hruď mu bolem.

Teď usnout nemohl i protřel oči obě,
a zpola vztýčil se a hmatal kolem sebe,
van jitra ucítil, jejž neznal v skalné kobě
a když se rozhlédl, zřel nad svou hlavou nebe!

Tak čistě azurné a pomněnkové plálo
ve bledém zásvitu měsíce, který hasnul,
zřel širý, volný kraj, dne světlo po něm hrálo
a Satan nevěřil, jen divil se a žasnul.

Myrt vůně líbezná se dotkla jeho chřípí,
kdes jitra signálem si tíklo ptáče v keři,
zřel starou přírodu, jak novým žitím kypí,
jak děcku bylo mu, jež spoléhá a věří.

Zřel, v dálku nesmírnou se táhla modrá řeka,
jak v snění na březích zřel plameňáků stáda,
u brodu gazela . . . na východ slunce čeká,
zřel z vody bůvolů se vznášet šíj i záda.

Svit zory růžový hor modrých svahy hladil,
vše plálo, v odstínech se splítalo a chvělo,
dech Věčna nepoznán vše tvorstvo v souzvuk ladil
a rosnou krůpějí teď zvlhčil jeho čelo.

Zřel v dálku, nesměrnou, zrak růžnou mlhou
zkalen
jak v bájku pravěku se oslněný díval,
pár kroků od něho v růžové mlhy halen
čněl obrys Memnona a torsem svým mu kýval.

V tom vyšlo v nádheře se povznášejíc z moře
jak oko veliké, které se otevírá,
v tůň světla rostoucí — ó Slunce! — Všecko
hoře
svit jeho kouzelný jak vlhká houba stírá.

To slunce vzneslo se . . . Kraj zatopen byl
jasem . . .
pták, tygr, gazela i kaiman v řeky hloubi
se pod ním zachvěli jak elektrickým třasem,
jenž život vyvolá a s životem vše snoubí!

A Memnon zazvučel po stu tisíci roků . . .
Tu zdrcen Satan kles', své oči zastřel obě . . .
cos cítil vlhkého jak slzu ve svém oku,
teď mohl usnouti — neb našel Boha v sobě!

☆

·N·D·M·

OBSAH.

WID-LC
PG5038.F8 V7 x, 1902
Votivni desky : posledni zlomky epo
Widener ACW3065
3 2044 001 108 638